

Öppen förskola som arena för integration 20181206

Förskolans betydelse för barns språkutveckling

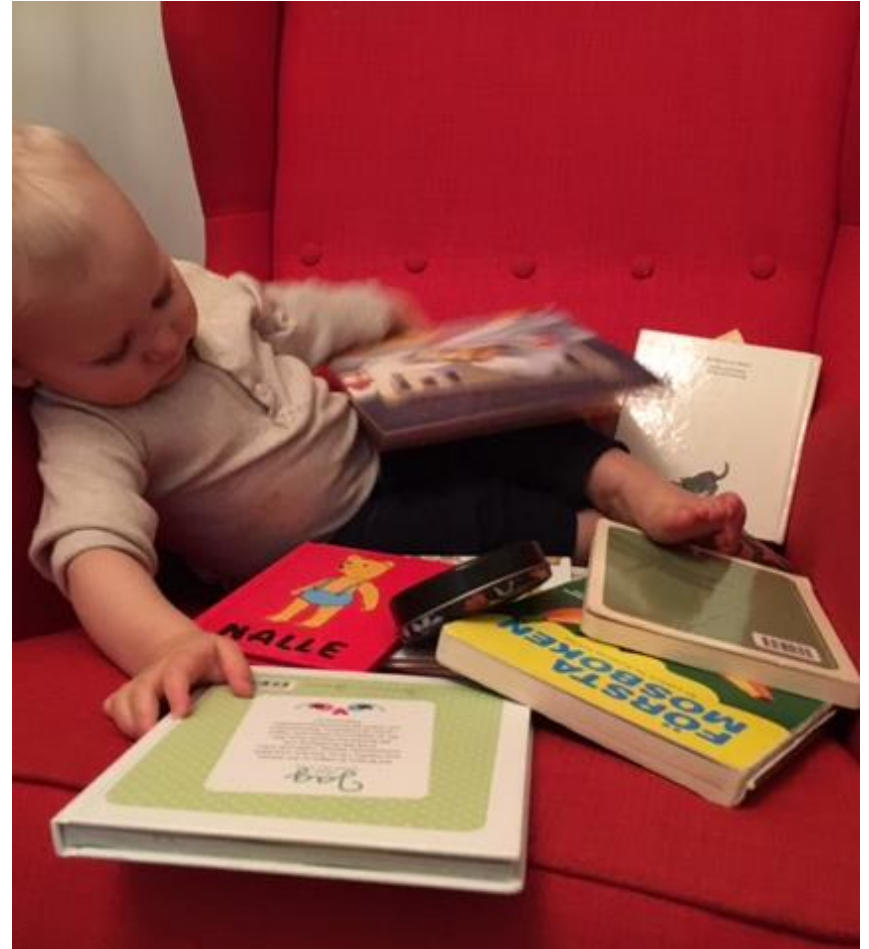

Skolverket (2013)

Polly Björk-Willén, biträdande professor i pedagogiskt arbete
Linköpings/Uppsala universitet
polly.bjork-willen@liu.se

Förskoleårens språkliga betydelse

- Förskoleåren har särskild betydelse för barns språkutveckling (Rydland mfl. 2014).
- Därför är det viktigt att ha en genomtänkt *språkpolicy* och *språkundervisning* i förskolan.

Språkideologi på samhällsnivå

Skollagens och nya läroplanensförslaget policydokument för förskolan förordar att:

- "Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Förskolan ska därför lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt".
- " Barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål".

(SKOLFS 2018:50, s 5)

Språkpolicy från ideologi till praktik

Språkideologi

- Språkideologiska beslut som tas på en övergripande samhällelig nivå, såväl som språkliga ideologier som skrivs fram i förskolans läroplan, aktualiserar en rad frågor när de införlivas i den dagliga verksamheten.

Praktiska dilemman

- Generellt är det problematiskt för förskollärare att uppfylla läroplanens riktlinjer som framhåller att hon/hans ska stödja varje barns (fler)språkiga utveckling, dels skapa en adekvat språkmiljö anpassad till hela barngruppen

Föräldrasamverkan

- "Förskolan ska samarbeta med hemmen för att ge barnen möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar"

(SKOLFS 2018:50, s 4)

- Kunskap om familjens språk och språkpolicy

Språklärande – en interaktiv process

- Språk lärs i samspel med andra mer språkligt erfarna individer och är en social, kreativ och interaktiv process - det lilla barnet *socialiseras till språk genom språk* (Ochs & Schieffelin, 1984).
- Den språklärande processen är arbets- och tidskrävande och öppen, det vill säga utan slutpunkt

Flerspråklig utveckling

Simultant tvåspråkig

- Språken lärs och utvecklas parallellt
- Liknar enspråkiga barns språktillägnande
- Barnet skiljer tidigt mellan språken

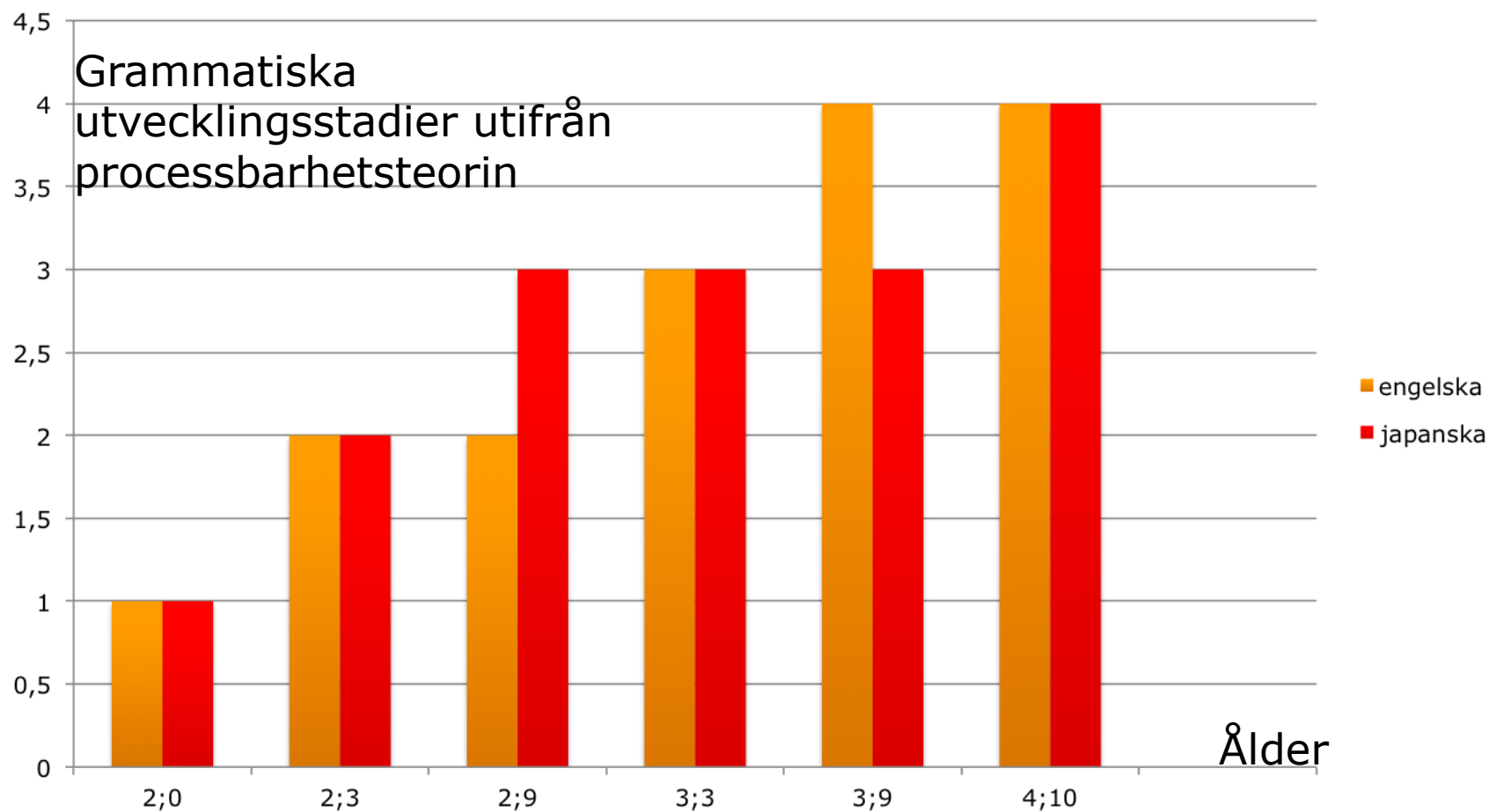
Successivt tvåspråkig

- Ett nytt språk lärs successivt när barnet redan tillägnat sig ett (eller flera) språk
- Faktorer som påverkar andraspråkslärande: ålder, personlighet, motivation och språklig exponering

Ordförråd

- När ett barn lär sig nya ord på andraspråket kan det ha hjälp av likheter mellan språken.
- Om man ser till det sammanlagda ordförrådet har flerspråkiga barn ett större ordförråd än enspråkiga
- Att barn får möjlighet att erövra ett rikt ordförråd under förskoletiden har visat sig vara en viktig faktor för skolframgång

Jämfört med ordförrådet, växer barns grammatik i de olika språken fram oberoende av varandra

Figur 1. Grammatisk utveckling av två språk hos Haru (efter Itani-Adams 2011) Håkansson (2018)

Kodväxling

- Kodväxling används av *flerspråkiga* barn som ett praktiskt **språkredskap** i lek och som en **språklig markör** som skapar kontraster i socialt samspel och lyfter fram sociala budskap (Björk-Willén, 2007; Cromdal, 2002).

Språkets olika dimensioner

Vardagsspråk

- Vardagsspråket används i informella situationer. Barn lär sig vardagsspråket genom att uppleva konkreta händelser tillsammans med andra mer språkligt kompetenta personer och genom att få möjlighet att tala om sina upplevelser.

Kunskapsrelaterat språk (skolspråk)

- Ett kunskapsrelaterat eller skolrelaterat språk innehåller ord och begrepp som förekommer sällan eller helt saknas i vardagsspråket. Det kunskapsrelaterade språket är *skriftspråksbaserat*, det är kognitivt mer utmanande och innehåller fler abstraktioner och generaliseringar.

Erfarenheter från arbete med språkbud i Finland

- Arbete med välplanerade tematiska helheter hjälper lärarna att upptäcka alla förskolans olika situationer som potentiella språkinläringssituationer och ger barnet rikligt med möjligheter att öva upp temarelaterat ordförråd. Tematiska helheter med systematiskt fokus på ordförråd och kommunikation fungerar som språkutvecklande för både första- och andraspråkslärande barn i förskolan (Mård-Miettinen m fl. 2018).

Vilka faktorer är särskilt viktiga för ett barns flerspråkiga utveckling?

- Medveten språkpolicy/undervisning i förskolan
- God föräldrasamverkan
- Kunskap om barnets språk/föräldrarnas språk och språkpolicy
- Skapa många tillfällen till samtal/dialog
- Bekräfta barnets två/flerspråkighet
- Stötta och utmana barnets svenskutveckling
- Utveckla det egna språket
- Aktiva vuxna - läs, ramsa och sjung mycket
- Ge barnet språklig support i leken - "fri lek" betyder inte att barn är fria från vuxenstöd

Tack för att ni lyssnat!

Referenser

- Björk-Willén, P. (2018) *Svenska som andraspråk i förskolan*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Björk-Willén, P. (2017). *Vuxna som språkliga förebilder, Förskoletidningen nr 4*.
- Björk-Willén, P. (2007). Participation in multilingual preschool play: Shadowing and crossing as interactional resources. *Journal of Pragmatics* 39, 2133-2158.
- Björk-Willén, P. & Cromdal J. (2009). When education seeps into 'free play': How preschool children accomplish multilingual education, *Journal of Pragmatics*, 41, 1493-1518.
- Cekaite, A. & Björk-Willén, P. (2017) Svenska som andraspråk i förskolan: Utveckling i lek och lärarledda aktiviteter, I A-L. Lindgren; N. Pramling & R. Säljö (red), *Förskolan och barns utveckling*, 125-137. Malmö: Gleerups utbildning AB.
- Cromdal, J. (2002). Tvåspråkigt samspel. *Språkvård*
- Håkansson, G. (2018). I P. Björk-Willén (red), *Barns flerspråkiga utveckling*. I P. Björk-Willén (red) *Svenska som andraspråk I förskolan*, 19-35. Stockholm: Natur och Kultur.
- Mård-Miettinen, K.; Bergroth, M.; Savijärvi, M. & Björklund, S. (2018). Svenska som andraspråk – språkbud i Finland. I P. Björk-Willén (red), *Svenska som andraspråk I förskolan*, 90-106. Stockholm: Natur och Kultur.
- Ochs, E. & Schieffelin, B. B. (2013). The theory of language socialization, I A. Duranti, E.; Ochs & B. B. Schieffelin (red.). *The handbook of Language socialization*, 1-22. Wiley Blackwell.
- Ochs E. & Schieffelin, B. (1984) Language acquisition and socialization. Three developmental stories and their implications. In R.A., Schweder & R. A., Le Vinen (eds), *Culture Theory Essays on mind, self and emotion*, 276-320. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rydland, V., Grøver, V. & Lawrence, J. (2014). The potentials and challenges of learning words from peers in preschool: a longitudinal study of second language learners in Norway. I A. Cekaite, S. Blum-Kulka, V. Grøver & E. Teubal (red.), *Children's peer talk: learning from each other*, 214-234. Cambridge: Cambridge University Press.
- Statens skolverks författningssamling , SKOLFS 2018:50, *Förordning om läroplan för förskolan*. Stockholm: Skolverket
- Skolverket (2013). *Flera språk i förskolan - teori och praktik*. Stödmaterial, författare: P. Björk-Willén; T. Puskás & A. Bylund. Stockholm: Fritzes.